

צריך פסוק למעטם מקבלה, כיון שלולי המיעוט היינו סוברים שמלבד שצריך לקבל את דם הנפש לכפרה, צריך לקבל את כל הדם אף שאינו מכפר, כשם שצריך להקטיר אימורים על המזבח אף שאינם מכפרים (טהרת הקודש זבחים כה, א ד"ה ולא מדם, וראה עוד מנחת אברהם כאן).

דָּם מִהֶפֶר יִקְבְּלוּ, ובתורת כהנים (דיבורא דנודבה פרשתא ד, יא) למדו דין זה שאם נשפך הדם מהצוואר פסול, ממה שנאמר 'וזרקו בני אהרן הכהנים את הדם' – הדם שנתקבל בכלי. ושני הלימודים נצרכים, שמהפסוק 'מדם הפר' לומדים שמצות הקבלה היא רק מצוואר בהמה, ואינו יכול לקיים מצות קבלה לאחר שנשפך הדם על הריצה, ומהפסוק השני לומדים שדם שלא נמצא במקומו – דהיינו בצוואר בהמה שהוא מקום קבלת הדם, או בכלי שהוא מתקדש בו – נפסל, ומשום כך שייך פסול זה של נשפך הדם גם בקרבנות שלא נאמרה בהם עבודת קבלה [כגון בחטאת העוף ובחפינה] (ח' הגר"ז זבחים כה, א, וראה ח' רבינו חיים הלוי מעשה הקרבנות יג, יב, וראה עוד ביאורנו להלן ד"ה נתפזר).

הַמִּקְבֵּל צָרִיךְ שֵׁיִקְבֵּל אֶת כָּל דָּמוֹ שֶׁל פֶּר שְׁנָאֵמֵר וְכוּ', ואף שפסוק זה נאמר בענין שפיכת שיריים, מכל מקום אינו עוסק בשפיכת שיריים, שהרי בשלב זה כבר אין את כל הדם, שחלקו נזרק כבר על גבי המזבח, ובהכרח שפסוק זה נאמר על קבלה (ע"פ גמ' זבחים כה, א). אולם מסתבר שיסוד הדין הוא לקבל את כל הדם כדי לקיים בו מצות שפיכת שיריים, ומשום כך לדעת הראשונים שאין דין שפיכת שיריים בבכור מעשר ופסח (ראה ראב"ד תמיד ד, א), אין צריך לקבל בהם את כל דמו של הקרבן (נפש טובה זבחים, קל, בשם הגר"ז).

נִתְפָּזַר הַקְטוֹרֶת מִמְּלֹא חֲפִיָּנוּ מֵהוּ וְכוּ', ומשמע שהספק הוא רק לגבי חפינת הקטורת, אבל לגבי מנחה פשיטא שאם נתפזר הקומץ מידו פסול, כמו שנשפך הדם מצוואר בהמה על הריצה. והטעם, משום שבמנחה הקמיצה היא במקום שחיטה, ונתינת הקומץ לכלי במקום קבלת הדם [כמבואר בגמ' במנחות יג, ב], ולכן ודאי שידו כצוואר בהמה היא ואם נשפך ממנה הקומץ פסול, אולם הנתינה לכלי בקטורת אינה במקום קבלת הדם, שהרי מבואר לעיל (מז, א) שמעיקר הדין אין צריך ליתנה בכף, ורק משום שאין אפשרות להוליכה ביד נותנים אותה בכף (תוס' ישנים). ואף שאין כאן עבודת קבלה, מכל מקום שייך כאן פסול נשפך, כיון שפסול נשפך אינו משום שלא קיים עבודת קבלה, אלא משום שדם שיצא ממקומו נפסל, וספק הגמ' הוא, האם ידו כצוואר בהמה היא [דהיינו שנחשבת 'מקומה' של הקטורת] ולכן אם הקטורת יצאה ממנה נפסלה, כשם שדם שיצא ממקומו לריצה נפסל, או שידו ככלי שרת היא, ולכן גם אם יצאה ממנה לא נפסלה, כשם שדם שיצא מכלי שרת לריצה אינו נפסל (ח' הגר"ז זבחים כה, א ד"ה בעיקר, וראה ביאורנו לעיל ד"ה דם).

ויש מפרשים, שהספק הוא האם יש עבודת קבלה בחפינה, כלומר, האם נתינת הקטורת מידו לכף נחשבת כקבלת הדם, כשם שנתינת קומץ מידו לכלי נחשבת כקבלת הדם, ולצד זה אם נשפכה מידו פסולה, שהרי אינו יכול לקיים מצות קבלה מידו לכלי, או שמא כיון שמעיקר הדין אין צריך נתינה בכלי, אין נתינת הקטורת בכלי נחשבת לקבלת הדם, ולכן גם אם נשפכה כשרה (תוס' רבינו פרץ; ריטב"א, וראה אבני נזר א"ח תנו). ואם נשפכה הקטורת מהכף לריצה ודאי שכשרה, כיון שגם אם הנתינה בכלי

דְּבָקִיה לְקוֹמֵץ בְּדוֹפְנִיה דְּמָנָא מַאי – כשמביאים מנחה מניחים את כולה בכלי שרת, לאחר מכן קומצים ממנה קומץ, ולאחר מכן מקדשים אותו על ידי הנחתו בכלי שרת (ראה מנחות כו, א וברש"י שם), והספק הוא באופן שהדביק את הקומץ על דפנות הכלי ולא הניחו בשוליו, האם הקומץ מתקדש כשהוא מונח בכלי שלא כדרכו (רש"י). ואין די בכך שהקומץ נכנס לאויר כלי שרת, אלא צריך הנחה בכלי ממש, ואף שבגמ' זבחים (כה, ב) מבואר, שדם שהגיע לאויר מזרק מתקדש קודם שנח בכלי משום ש'אויר כלי ככלי', מכל מקום חלוק קומץ מדם, משום שבקבלת הדם אין צריך להכניס את הדם בידיים למזרק, אלא הכהן מחזיק את הכלי והדם נכנס לתוכו מאליו, ולכן די בכך שהוא נכנס לאויר כלי, אולם בקומץ צריך להכניס את הקומץ בידיים לתוך הכלי [כמבואר בגמ' במנחות יג, ב], ולכן צריך להניחו בכלי ממש ואין די בכך שנכנס לאויר כלי (ח' רבי מאיר שמחה ב, ב, ג; מנחת אברהם עמ' שדמו בשם הגר"ז סולוביצ'יק, וראה שם עוד בשם הגר"ז).

ויש שסובר, שהספק הוא בקמיצה עצמה, באופן שהדביק את הקומץ על דפנות הכלי וקמץ משם (רמב"ם פסולי המוקדשין יא, כה, אולם ראה שיה יצחק), האם בגלל שהקומץ אינו מונח כתיקונו, אין זה נחשב כקמיצה מתוך כלי (דבר אברהם ג, ז, ה, וראה שם שהרמב"ם לא פירש כרש"י, משום שלשיטתו הקומץ מתקדש מיד כשנכנס לאויר כלי, משום ש'אויר כלי ככלי'). ואין הכוונה שהניח את הקומץ לבדו על דפנות הכלי, שכן אם הקומץ אינו נוגע בשאר המנחה, ספק אם אפשר לקמץ ממנו [כמבואר במנחות (כד, א)], אלא הכוונה שהדביק את כל המנחה לדפנות הכלי (שיעורי הגרא"י סולוביצ'יק מנחות יא, א).

אִפְסִיחַ לְמָנָא וְדְבָקִיה לְקוֹמֵץ בְּאַרְעִיתִיה דְּמָנָא מֵהוּ – וכגון שהיה לכלי בית קיבול מאחוריו, ונתן שם את הקומץ (רש"י מנחות יא, א ד"ה בארעיתא, וראה תוס' כאן). ויש שפירש, שמדובר שהפך את הכלי כבגד, כך שחלקו החיצוני נמצא בפנים, וחלקו הפנימי נמצא בחוץ [שלדעתו, כלי שרת אינם מקדשים אלא מצדם הפנימי, אך לא מצדם החיצוני, גם אם יש לו תוך] (ע"פ תוס' כאן ובזבחים פה, א ד"ה אלא בשם רבינו חיים), ומדובר כשאינו בדעתו להשאיר את הכלי הפוך, ומשום כך מסתפקת הגמ' האם אפשר לקדש בו את הקומץ, אולם אם בדעתו להשאיר את הכלי הפוך, פשיטא שהחלק החיצוני נהפך לכלי שרת גמור, ואין להסתפק בזה (הערוך הגר"י ש'אלישי, וראה ברש"י ש'ש' ש'תמה על רש"י ותוס' מדוע נקטו לשון 'דבקה' הרי יכול להניח שם את המנחה בצורה גלילה). ויש מפרשים, שהפך את הכלי, והדביק את הקומץ לתחתית הכלי כשהוא הפוך (שיטתו מנחות שם; רש"י ט).

מְלֵא חֲפִיָּנוּ שְׁאֵמֵרוּ מְחֻוֹקֹת או גְדוּשׁוֹת, אולם במנחה לא הסתפקו בכך, אלא אמרו לעיל (מז, ב) שצריך למחוק את הקומץ, כיון שנאמר בה 'בקומצו', ומשמע מזה שרק מה שבתוך הקומץ מתקדש, אולם בחפינה שנאמר בה 'מלא חפינו', מסתפקת הגמ' האם הן מחוקות או גדושות, לפי שאין דרך בני אדם לחפון מלא חופניהם בצמצום, ולכן אף שדורשים לעיל (שם ע"א) גזירה שוה 'מלא מלא' מקומץ לחפינה, אין לומדים מכך שצריך למחוק את החופן (תוס' רא"ש; תוס' רבינו פרץ, וראה שיה יצחק).

וְלֹא מִדָּם הָעוֹר וְלֹא מִדָּם הַתְּמִצִּית, ואף שבגמ' בכריתות (כב, א) לומדים מהפסוק (ויקרא יז, יא) 'כי הדם הוא בנפש יכפר' שרק דם הנפש מכפר, ודם העור ודם התמצית אינם דם הנפש, מכל מקום